

Проведба =
Проширени капацитет =
Боља јавна услуга

САДРЖАЈ:

УВОД	
Проведба =	
Проширени капацитет =	
Боља јавна услуга	2
МАКРОЕКОНОМСКИ ПРЕГЛЕД	3
РЕГИОНАЛНИ РАЗВОЈИ	
Сјеверозапад	4
Сјевероисток	5
Југоисток	6
Централни	8
ФИСКАЛНИ СЕКТОР	9
ПОЉОПРИВРЕДА	10
Ветеринарство	10
Агенција за фитосанитарна питања & исправност хране	11
СТАТИСТИКА	
Модерно прикупљање статистичких Података БиХ	11
КОМУНАЛНИ СЕКТОР	
Транспорт	12
Енергетика	12
ЕКОНОМСКА ТРАНЗИЦИЈА	
Приватизација	13
Пословно окружење	13
НАЈНОВИЈЕ ЕКОНОМСКЕ ИНФОРМАЦИЈЕ ЗА БиХ	15

Овај Економски билтен објављен је у складу са овлаштењима
лорда Paddy Ashdown-а, Високог представника.

Главни уредник: Patrice Dreiski, Замјеник Високог представника и шеф економског одјела, OHR;
Технички уредник: Almira Kulagić, економско одјељење, OHR;

За питања и објашњења молимо контактирајте:
economic.newsletter@ohr.int

Проведба = Проширени капацитет = Боља јавна услуга

Пољопривредни произвођачи БиХ почели су протест пред Заједничким институцијама Босне и Херцеговине крајем јуна, и покренули демонстрације на граничним прелазима у земљи. Пољопривредни произвођачи су љути јер органи власти БиХ нису донијели координирану политику пољопривреде, која би пољопривредном сектору БиХ дала техничку и финансијску подршку, а коју уживају пољопривредни произвођачи у осталим земљама Европе.

Демонстрације пољопривредника указују на директну везу између provedбе реформи, које би резултирале ширењем институционалних капацитета – чиме би могло доћи до побољшања јавних услуга.

Пољопривредници желе Министарство пољопривреде БиХ (нешто што препоручује и Европска комисија). Чак и прије него што ово министарство буде успостављено, постоје практични кораци које органи власти могу подузети (и то брзо) како би ојачали тржишне могућности пољопривредних произвођача БиХ. Закон којим се оснива Агенција за фитосанитарна питања БиХ донесен је прије око двије године, али се до краја љета не очекује да ће ова агенција добити своје просторије. Када Агенција за фитосанитарна питања у потпуности профункционише, придужујући се Државном уреду за ветеринарство које након дугог одлагања напokon функционише, пољопривредници БиХ имаће приступ модерном режиму сертификације који омогућује прехранбеним производима из земље да ефикасно конкуришу увозним производима.

Проведба реформи проширује капацитете органа власти у понуди бољих јавних услуга. Ово се односи на све.

Када Закон о конкуренцији буде донесен, Вијеће за конкуренцију може ефикасно забрањивати све што је неконкурентно. Када закон о заштити потрошача буде донесен Омбудсман може почети дјеловати као моћан заговорник исправности производа. Када Закон о успостављању надзора тржишта буде донесен, агенција може почети обезбјеђивати да се, на примјер, мала дјеца не могу играти играчкама направљеним од отровних хемикалија. Када директор Агенције за стандардизацију БиХ буде постављен, агенција ће бити у бољој прилици да помогне предузећима БиХ да примјењују европске стандарде, који се односе на исправност и квалитет. Када агенција за статистику БиХ буде имала одговарајуће капацитете, може почети давати кредибилне и ажуриране статистичке податке, који привлаче улагања и помажу при отварању нових радних мјеста.

Ово ни у ком случају није свеобухватан списак. Већина Билтена за овај квартал говори о provedби реформи, за које је у многим случајевима требало година да уђу у законска акта.

Јасна је сљедеће порука: само доношење закона не доноси ништа овој земљи, или њезином народу.

Законе треба проводити.

Како можемо знати да је provedба задовољавајућа?

Лако – до ње долази онда када грађани почињу да уживају резултате које provedба односи.

Амбасадор Lawrence Butler
Први замјеник Високог представника

МАКРОЕКОНОМСКИ ПРЕГЛЕД

У овом чланку у билтену из претходног тромјесјечја наглашена је чињеница да прије него иједна одредба садржана у 31 поглављу *Acquis Communautaire*, може бити сматрана испуњеном, значајан напредак у њиховој provedби треба да буде постигнут.

Потреба да се поведу мјере је једнако практична као и политичка. Многе институције које се морају успоставити као дио процеса provedбе, повећаће ефикасност датог сектора или датих сектора привреде и побољшати ниво услуга тих сектора.

Добри примјери овога су и сектори јавних услужних дјелатности као и сектор финансијских услуга. Постојање ефективног регулатора најзначајнији је предуслов за одржање перформансе, нарочито у смислу привлачења улагања и повећања ефикасности. У БиХ већина недавно донесених закона утврђује успостављање регулаторних тијела. Јасно је да циљ успостављања тих тијела није једноставно усклађивење са *Acquis*, већ чињенице што од тога има значајне економске користи *per se*.

Већина европских земаља прошла је значајну реорганизацију сектора јавних услужних дјелатности у посљедњих петнаестак година. До те реорганизације дошло је у сред (још увијек) постојеће забринутости о потреби равнотеже између захтјева и интереса комерцијалних и приватних потрошача и улагача. Још откако је постало могуће раздвојити (технолошки и комерцијално) инфраструктуру од пружања услуга, регулација је постала суштинском у несметаном функционисању јавних услужних дјелатности. Иако сваки подсегмент овога сектора има властите регулаторне потребе, постало је јасно да сектори са релативно ниским препрекама за улазак, вишом стопом технолошког напретка и већим растом потражње захтијевају различите врсте

регулатора од оних који се не одликују овим карактеристикама, тј. сектор мобилне телефоније и воде.

Ови регулатори играју прецизно избалансирану улогу утолико што морају регулисати цијене и приступ инфраструктури као и подстицати конкуренцију. У БиХ регулатор са најдужим педигреом је Регулаторна агенција за комуникације-надлежна за регулисање свих видова комуникације, укључујући телекомуникације. Остале регулаторне агенције се планирају за енергетски и сектор жељезнице. Међутим, да би привреда почела осјећати корист од реформи у било ком од ових сектора регулаторна функција мора бити ефективна. Да би регулатори били ефективни, закони који утврђују њихов мандат и улогу морају бити досљедни. Исто тако, регулаторни оквир и начин доношења одлука унутар регулатора мора бити ослобођен изненадних промјена, док саме агенције морају бити у довољној мјери опремљене за обављање датих задатака. Не може доћи до ефективне регулације уколико се регулаторне одлуке могу укинути уредбом, ако су одредбе неадекватно дефинисане односно објављене, или се често мијењају. Нажалост у БиХ постоји историја такве праксе а приватизација предузећа у државном власништву нуди баш такве примјере.

Јасно је да реформа јавних услужних дјелатности у БиХЦ неће донијети конкретне користи уколико регулаторна функција буде склона системским проблемима који се понекад чине ендемским у другим дијеловима јавне управе.

Међу конкретним корисним странама ефективне регулације су ниже цијене, већа конкуренција и боље услуге. Ефективна регулација смањује пепреке за улазак на тржиште и осигурава кориштење мрежа на недискриминаторан начин. То, опет, подстиче улагања, отвара нова радна мјеста и побољшава услуге. У БиХ, сектор

телекомуникација је на овом путу најдаље стигао.

У сектору финансијских услуга, регулаторна функција је још значајнија. Скорашњи релативан успјех сектора банкарства у БиХ јасно треба да буде уређен преко ефективног регулатора. У ствари, неки од очитих скандала у банкарству у блиској прошлости могли су бити избјегнути, да је у сектору постојала ефективна регулација. Тренутно, два ентитетска закона и ентитетске регулаторне агенције треба да се носе са сектором који се брзо шири, и који је већ надрастао ентитетске границе.

Док је потреба за кохерентном регулацијом банкарства у БиХ јасна, потреба за ефективном регулацијом у другим финансијским секторима, нарочито осигурању, још је већа. Доиста, сектор осигурања већ је пословично постао црна овца у сектору финансијских услуга у БиХ. Низак ниво транспарентности и минимум надзора, довели су до уситњења сектора, коме недостаје дубина да би испоштовао редовна потраживања власника полиса те као такав није у стању да дјелује као моторна снага раста других бранши.

Боља регулација и у банкарству и у сектору осигурања смањила би латентну неефикасност на уситњеном тржишту финансијских услуга у БиХ. Тенденција ка атомизацији већ је смањила дубину и ликвидност ових тржишта, што је, опет, повећало цијену капитала, а то је за последицу имало утицаја на улагања, покретање пословања и отварање радних мјеста.

Један одговор на овај проблем може бити оснивање јединственог регулатора за све финансијске услуге. Овај концепт, први пут лансиран у Великој Британији 1997 године брзо је нашао плодно тло у многим европским земљама. Тако, на примјер, Словачка има једног регулатора за финансијске услуге од 2002 године. Идеја која лежи у основи финансијске регулације је спречавање колапса финансијских институција, или барем

ограничење нивоа штете које могу њиме бити проузроковане. Истовремено, регулатори постоје да би спријечили кориснике у лошој пракси и малверзацијама.

Идеја иза овога концепта јединственог регулатора је - један регулатор био би ефективнији од два или три регулатора који се баве различитим даваоцима услуга, примјерице банкама и осигуравајућим друштвима. Осим тога, мање привреде са мање развијеним финансијским услугама установиле су да је овај начин много ефикаснији. У БиХ ово је питање везано и за јачање јединственог економског простора.

Онда је јасно да је разлог за постојање ефективних и независних регулатора у финансијским услугама јак. Са економског становишта такве институције би подстицале конкуренцију и одржавале избалансиран терен за све учеснике, а штитиле кориснике од експлоатације моћних даваоца услуга. У БиХ, гдје је политички утицај у привреди још увијек значајан, потреба за регулацијом и/или реструктурираним индустријским гранама је велика. Исто тако пошто сама по себи представља дио реформи везаних за Acquis, регулација различитих сектора у БиХ представља provedбу пред-услова за придруживање ове земље ЕУ и, што је кључно, њезину способност да конкурише у заједничком тржишту када постане чланицом ЕУ.

РЕГИЈОНАЛНИ РАЗВОЈ

Сјеверозапад

Пошто су стратегије економског развоја израђене и јавно презентоване, неколико је донатора изразило интерес за активности везане за привредни развој на сјеверозападу БиХ:

У току прве половине 2005 године, Регионална агенција за развој сјеверозапада била је домаћин делегацији Чешке Републике као и мисији данске владе. У јуну, данска

делегација обавила је своју трећу посјету регији сјеверозапад, да би привела крају свој развојни програм помоћи (ЛЕДИБ: Локални економски развој на Балкану – БиХ и Србија). Програм треба да буде проведен у наредне три године а обезбиједиће се € 10 милиона за регију сјеверозапад. Програмима је обухваћено пословно окружење, социјална одговорност предузећа, могућности кредитирања, услуге везане за развој пословања, истраживање и праћење, док предложени сектори у којима се предлаже интервенција укључују производњу хране и пољопривреду, грађевинарство, обраду дрвета, информационе и комуникационе технологије.

Делегација ЕК примила је укупно 103 поднеска из свих пет економских регија за пројекте из области малих и средњих предузећа те туризма, након објаве позива ЕУ РЕД-а за подношење приједлога у фебруару 2005 године. Тренутно се у регији сјеверозапад, четири пројекта финансирају из овога фонда . Очекује се да делегација крајем ове године објави нови позив.

Пројекат УНДП-а- СУТРА ИИ (Одрживи повратак, који се проводи у 12 општина (од којих је осам из регије сјеверозапад), представља транзицију поцеса планирања и међународног праћења везаног за обнову на процесе локалног развоја и планирања. Укључује обнову 40 повратничких кућа, реконструкцију инфраструктуре, одрживи повратак и изградњу домаћих капацитета. У склопу овога пројекта Регионална агенција за развој сјеверозапада координира рад представника комерцијалног сектора, те невладиних организација и домаћих актера.

Регионални центар ОСЦЕ-а у Бањалуци, у сарадњи са Регионалном агенцијом за развој сјеверозапада организовао је конференцију о подузетништву и запошљавању 16 јуна 2005 године. Конференција је организована са намјером генерисања идеја за укључивање младих у локални привредни развој те стварања могућности за запошљавање младих и развој предузетништва.

У оквиру Пројекта ЕУ о јавним набавкама, организоване су двије презентације везане за нови Закон о јавним набавкама за представнике пословне заједнице и локалних органа власти. Међутим, пуна provedба овога закона овиси о успостављању Агенције за јавне набавке и тијела за контролу јавних набавки, у чему Вијеће министара већ мјесецима касни.

Сјевероисток

Недостатак систематског економског приступа и адекватно укључивање органа власти имали су негативан утицај на секторе у региону сјевероисток који обећавају, и осујетили развој постојећег потенцијала.

Недостатак замаха и одговорности нарочито су били видљиви на пољу приватизације и реструктурисања предузећа у државном власништву. Велики дугови предузећа одвратили су потенцијалне улагаче. Надаље, органи власти и даље нису вољни да покрену стечајне потупке помоћу којих би предузећа могла бити реструктурисана, а одрживи дијелови ревитализовани.

Сектори рударства и енергетике – кључни сектори у привреди сјевероистока – биљеже побољшања у производњи. Годишња производња угља је порасла, што је довело и до раста испорука термоелектранама. Тузланска термоелектрана изразила је намјеру да повећа производне капацитете или модернизацијом постојећег генераторског блока или изградњом новог, у зависности шта се покаже исплативијим. БиХ, уопште гледано, посједује огроман енергетски производни потенцијал. Међутим, препреке ревитализацији и побољшањима потребним да би се снабдијевање носило са растућом потражњом, онемогућиле су систематско планирање. Проблеми укључују нагомилане дугове у рударству и непостојање стварне стратегије владе у енергетском и сектору рударства.

20 јуна 2005 године Рудник угља Бановићи званично је постао чланом ЕУРОЦОАЛ-а, Удружења рударске индустрије у ЕУ.

Чланство ће им омогућити приступ најновијим технологијама у рударству.

Шумарство представља један од од најзначајанијих – засигурно најприсутнији – природни ресурс. Дрвна индустрија у регији сјевероисток највише је углавном концентрисана на прве фазе прераде (тј. полупроизоде). Вриједност се додаје када ови производи буду извезени на друга тржишта. Илегална сјеча и обрада представљају најзначајније проблеме у овом сектору.

Двије су ствари потребне: реорганизација управљања шумама и темељита проведена реформи управљања предузећима које су донесене, тако да предузећа у сектору шумарства почну ефикасније, транспарентније и продуктивније да раде. Неки позитивни резултати већ су постигнути у сектору пољопривреде. Укупна производња значајно је порасла у последње двије године.

Производња у Swedish Bos Agro Food - погону за дубоко хлађење пољопривредних производа у Сребреници треба да се прошири са 500 тона на 1000 тона. Ова је фирма је у потпуности оријентисана према извозу и углавном се базира на малинама. Инвестиција од 600,000 КМ за проширење производње ове фирме потврђује комерцијални потенцијал за производњу хране, не само у Сребреници већ и у регији сјевероисток као цјелини.

Присуство ЛВФ и УСАИД ЛАМП, те резултати њихових напора да се покрене пољопривредна производња, били су значајани. Међутим, одсуство координиране политике пољопривреде БиХ онемогућавају потпуно искориштење огромног потенцијала овога сектора.

Побољшан систем контроле квалитета за домаће и увозне производе те увођење сертификације ЕУ значајно би повећало конкурентност пољопривредних производа БиХ.

Југоисток

У мају, Федерална агенција за приватизацију и Агенција за приватизацију херцеговачко неретванског кантона најавиле су продају државних дионица у двије фирме из херцеговачког региона.

- Након неуспјелог покушаја приватизација Фабрике дувана у Мостару путем међународног тендера 2001 године, Влада Федерације Босне и Херцеговине одлучила је да прода 67% државног удјела путем директне погодбе са купцем. Вриједност државног капитала процјењује се на 17.6 милиона КМ. Фирма тренутно има 149 уопслених, а ради са само 20 посто капацитета.
- Око 10 милиона КМ (што представља 67 посто) колико вриједи државни удјел у капиталу у МИ "СОКО" Фабрици за производњу опреме, требало би бити приватизовано путем тендера који ће објавити Агенција за приватизацију херцеговачко неретванског кантона. Фирма има 65 уопсленика и производи опрему за дистрибутивне центре, складишта, бензинске станице и специјализоване продавнице као и опрему за школе и дјечје вртиће те метални намјештај за канцеларије.

Фирме Елмацо и Далековод из Мостара организовале су симпозиј "Енергија вјетра – енергија будућности" 4 јуна. Симпозиј је окупио стране и домаће стручњаке представнике енергетских фирми, инжењерских факултета те представнике кантоналних и државних министарстава са циљем презентације резултата до сада проведених студија о кориштењу снаге вјетра у производњи електричне енергије. Дат је низ препорука, међу којима је и позив да се донесу закони који би уређивали ову браншу, а изражена је и подршка успостављању технолошког парка у Мостару, што је и усвојено у закључцима састанка. Најављени су први конкретни резултати дугорочне

студије која је израђена на Универзитету Џемал Биједић у сарадњи са групом аустријских фирми. Студија препоручује да прве двије вјетрењаче (од преко 30) треба поставити у подручју Подвележја, крајем ове године. Читав пројекат је вриједан € 60 милиона и његова provedба би требало да омогући снабдијевање 39,000 домаћинстава електричном енергијом. Очекује се и да ће и Електропривреда ХЗХБ извести сличне пројекте уз подршку шпанске владе која је донирала опрему за provedбу потребних студија.

Пословно услужни центар Мостар регистровао је новог улагача, ZINKTECHNIK, из Шведске, који ће инвестирати око € 1 милион у фирму за обраду метала. Зграда се тренутно реновира да би примила машине у јесен 2005 године. За почетак, фирма ће отворити 15 нових радних мјеста. Овај ће број порасти до укупно 25 мјеста у току идуће године уколико инвестиција оствари профит. Овај центар је остварио контакте и са регијама Bari и Puglia у Италији, покренувши тако пројекте из области туризма, образовања из подручја пољопривреде и каменолома. Већ су двије регије позвале Мостар да изврши презентацију на Fiera de Levante, највећем сајму на југу Италије, у јесен ове године.

У јуну, Роинг, приватна фирма из Љубушког, чије су главне дјелатности производња, обрада и паковање додатака јелима, зачина те љековитог и ароматичног биља, отворила је модеран погон за дехидрацију капацитета од 500 до 1000 кг/х, у Хотању, Општина Чапљина. Пројекат је изведен у сарадњи са холандском фирмом, Dika/Hak & Partners, у склопу Холандског програма за сарадњу у Средњој и Источној Европи. У оквиру пројекта Роингу је пружена помоћ око израде пословног и маркетиншког плана и успостављања интегрисаног ланца који ће се бавити еколошко-љековитим биљем и поврћем од поља до тржишта. Фирма тренутно има 50 склопљених индивидуалних уговора, а ради се о производњи 60 тона производа. Укупна инвестиција у фирму до сада износи € 850,000.00. Холандски партнер је кориштење земљишта истакао као једну од главних

потешкоћа с којима се сусрећу у току provedбе пројекта. Фирма сада има око 70 ха земље на располагању, али би жељела да обрађује много више.

Захваљујући клими и географском положају, херцеговачка регија увијек се сматрала погодном за развој екстензивне пољопривредне производње, која може отворити нова радна мјеста уз релативно мала улагања. Многе међународне организације помогле су развој овога сектора. Тако је, у посљедњих пет година, норвешка влада подржала пољопривредне задруге Дубраве, из Прења у Општини Столац, у извозу кромпира на норвешко тржиште. Количине уговорене за ову годину износе 420 тона. Још један пољопривредни пројекат подржан је у Читлуку, Норвешка фондација, Jaren Produktutviklung, донирала је КМ 472,000 пољопривредној задрузи, Агроплод, да би покренула погон за производњу сока од грождја, док је још КМ 30,000 донирано као финансијска подршка Агроплоду.

Два уговора о концесији, један за рудник боксита, а други за експлоатацију питке воде, потписани су у јуну у источном дијелу Републике Српске, потписало је Министарство привреде, енергетике и развоја РС. Фирма Старспед д.о.о. из Гацка планира да уложи КМ 400,000 у експлоатацију рудника боксита у општинама Берковићи, Љубиње, Невесиње и Требиње и обради 60,000 тона боксита годишње, што ће касније бити кориштено за потребе фабрике глинице Бинач, у Зворнику. Уговор је потписан на период од 25 година, а очекује се да ће као резултат отворити 69 радних мјеста. Уговор о концесији на 30 година за експлоатацију питке воде са извора ријеке Брегаве потписан је са фирмом Бакус д.о.о, из Берковића. У пројекат ће бити уложено 6.25 милиона КМ а биће отворено 25 нових радних мјеста.

У априлу, Мостар је по осми пут у Слободној зони био домаћин Међународног сајма трговине. Ове године, земља партнер била је Република Кина, представљена са преко 40 фирми. Осим општег Сајма трговине, постојале су и два специјализована сегмента

– сајам вина, представљајући опрему за узгој винове лозе, организован три године за редом, те сајам књига, организован ове године по први пут. Око 550 фирми из 29 земаља, представљајући разне индустрије (дрвну, хемијску, металну, туризам, козметику, прехранбену, телекомуникације, информациону технологију, грађевину, графичку, аутомобилску) учествовале су на овом сајму. У току сајма, организоване су презентације, округли столови и семинари. На једном од њих истакнуте су производне и привредне могућности Херцеговачко-неретванског кантона, а организованог за фирме и представнике регије Emilia Romagna у Италији.

Мостар је био домаћин још једног сајма, који је почео попримати обиљежја међународног догађаја. Трећи сајам привреде, пољопривреде, хране и туризма, назван Дани трешања 2005, организован је уз подршку влада ФБиХ ХНК те Града Мостара. Ове године, сајам је одржан под мотом “агро туризам у еко селу”. Међу учесницима било је око 80 излагача органске хране, воћа и поврћа, те намјештаја од дрвета. Туристичке понуде и производи из Хрватске, Италије те Мађарске су такође били презентирани. Један број тема које се односе на пољопривреду, туризам и привредни развој расправљан је на округлом столу кога је организовао Институт за пољопривреду из Сарајева и мостарски Факултет за агро-медитеранске студије.

Централна регија

Пројекти за којима се ради под покровитељством РЕЗ-а укључују иницијативу за подстицање samozapošljavanja у пољопривреди кроз техничку помоћ и умрежавање тржишта. Са тежиштем на регију Средишње Босне и Херцеговине, овај се пројекат проводи у општинама Жепче, Завидовићи, Маглај и Добој Југ.

Циљ овог 15-мјесечног пројекта је подршка условима одрживог економског раста, подстицање samozapošljavanja, те јачање и изградња капацитета партнерских пољопривредних удружења.

Циљана група учесника укључује најмање 100 домаћих/породичних повратника изабраних у оквиру постојећих удружења пољопривредних произвођача.

Сви су успјешно прошли обуку из агробизниса.

50 најуспјешнијих добило је стакленике са системом за снабдијевање водом и саднице.

Међу њима су и 24 жене (48 посто), и 17 радника (34 посто): испод 35 година старости.

Стакленици су предати и постављени у марту и априлу.

Први производни круг (производња парадајза и паприке) сада је у току.

РЕЗ подстиче и увођење информационог технологија у јавној управи, укључујући и општинске регистре, путем пројекта којима ће општинске одјелења добити модерну информатичку опрему, одговарајуће компјутерске програме и мрежну конекцију. Пројектом се предвиђа установљавање услуга по систему све на једном мјесту, помоћу кога ће грађани имати приступ целокупном општинском систему обраде и издавања званичних захтјева на једноме мјесту. Осим побољшања директних услуга за становнике општина ово ће највјероватније имати позитиван утицај на општинско пословно окружење.

Други пројекат укључује успостављање Тима за локални привредни развој у чијем ће средишту рада бити развој малих и средњих предузећа и локалног пољопривредног потенцијала. Ти тимови који ће бити успостављени у оквиру општинских управа састојаће се од пет чланова – општинских званичника и представника пословне заједнице, пољопривредника и младих. Консултативне услуге биће омогућене, а подршка регистрацији нових фирми обезбијеђена. Тимови ће организовати обуке, заједничко учешће на сајмовима, те сарадњу на регионалном и државном нивоу, а подстицати и рад локалних предузећа као и

маркетинг заједнице као мјеста атрактивног за улагање.

РЕЗ се ангажовао и око успостављања базе података о пољопривредним ресурсима, која ће омогућити приступ списку локалних ресурса, а нарочито земљишта.

ФИСКАЛНИ СЕКТОР

БиХ ради на довођењу фискалних питања у ред

14 маја премијери и министри финансија основали су Фискално вијеће Босне и Херцеговине. Фискално вијеће има мандат да припрема пројекције прихода у цијелој земљи, утврђује консолидовани циљ јавног буџета, одлучује колико ће средстава бити распоређено између државе, ентитета и дистрикта, и установљава ограничења јавне потрошње свакога од њих. То представља још један значајан корак напријед за Босну и Херцеговину у правцу нормалне земље која врши координацију своје фискалне политике и обезбјеђује да се она заснива на здравој економској основи.

Циљеви буџета за 2006 годину те пројекције за 2007 и 2008 годину требало би да буду договорени прије љетних годишњих одмора. Буџетски параметри ће сачињавати оквир у склопу кога ће кабинети израђивати детаљне буџетске приједлоге за парламентарну расправу, касније у току ове године.

Мисија међународног монетарног фонда помоћи ће Фискалном вијећу у њиховом задатку у току мјесеца јула. Мисија ММФ-а и органи власти БиХ ће наставити и преговоре везане за Stand By аранжман и расправљати о начинима јачања правног основа Фискалног вијећа, да би се оно могло интегрисати у шири законодавни буџетски оквир.

Кључни изазов за Фискално вијеће јесте стварање простора у консолидованим буџету за трошкове институција на државном нивоу

потребних за гаранцију безбједности БиХ и интеграције у ЕУ. Да би се помогло испуњењу овога изазова Фискално вијеће преструктурисало је и обновило мандат радне групе за фискалну одрживост, форума који се састоји од финансијских стручњака БиХ које су поставили министри финансија, или који долазе из државне службе и академских кругова. Стручњаци Радне групе за фискалну одрживост предвођене помоћницима министара за финансије и радећи у партнерству са ОХР-ом, наставили су са формалним састанцима 14 јуна.

Радна група приводи крају Нацрта државног закона о платама који ће објединити накнаде за све упослене у институцијама на државном нивоу у јединствен систем, утирући тако пут за обухватнију реформу јавне управе у будућности. Ново законодавство ће утврдити механизам за усклађивање плата на државном нивоу са накнадама које преовлађују у ентитетима и приватном сектору. То ће отворити простор у државном буџету за потпуно попуњавање постојећих институција потребним особљем.

Наредна фаза Радне групе за фискалну одрживост јест да ослободи ресурсе за даљу изградњу државе испитивањем начина за смањење трошкова и повећање ефикасности кантоналних и општинских нивоа власти. Радна група за фискалну одрживост разматра да ли општинске реформе попут проведбе трезорског система рачуна и постизање одговарајућег нивоа попуњености особљем треба да послуже као основе за повећано загарантовано финансирање за општине са јединственог трезорског рачуна на који притичу приходи од царина и новог ПДВ-а. Стручњаци Радне групе за фискалну одрживост ће радити са стручњацима из међународне заједнице како ово настојање буде унапредовало.

Све препоруке Радне групе за фискалну одрживост су за разматрање Фискалног савјета, тијела које је сада надлежно да обезбјеђи да порески обвезници БиХ добију јавне услуге за које плаћају и могу платити јавне услуге које добивају.

ПОЉОПРИВРЕДА

У посљедњем кварталу није било напретка у правцу успостављања кохерентне политике пољопривреде и реструктурисања пољопривредног сектора у складу са препорукама из Функционалног прегледа ЕУ. Пољопривредни произвођачи и они из агробизниса досљедно су ургирали код органа власти да подузму конкретне кораке и реформишу управу пољопривреде БиХ. Нажалост, органи власти то нису успјели урадити.

Реорганизација управе пољопривредом је питање о коме пољопривредници из оба ентитета имају исти став. Спољнотрговински дефицит је огроман када су у питању прехранбени производи, док готово двије трећине грађана живи у унутрашњости земље и животно, директно или индиректно, овисе о пољопривреди. Јасно је да пољопривредници и предузећа у прехранбеној индустрији доживљавају заједничке проблеме дјелимично због тога што тренутна организација управе пољопривредом не одражава потребе пољопривредника нити потребе пољопривреде БиХ као цјелине.

Да би омогућио рјешавање овога проблема ОХР је предложио оснивање радне групе која би била надлежна за provedбу препорука ЕУ. До сада, те препоруке нису биле предметом озбиљних разматрања органа власти. Министарство вањске трговине и економских односа БиХ позвало је ентитете да поставе представнике у ту радну групу, али до сада је Влада РС то одбијала да учини.

Ако БиХ не реформише сектор пољопривреде прије отпочињања преговора Уговора о стабилизацији и придруживању са ЕУ постоји реална опасност да неће успјети испунити услове придруживања. Тренутна организација сектора пољопривреде ће највјероватније и представљати препреку могућности БиХ да апсорбује и искористи средства ЕУ за придруживање.

Стога је потребно да се сада изврши реструктурисање овога сектора. Искуства новопримљених земаља показује да су имали користи од чланства у ЕУ, нарочито у сектору пољопривреде. Из тога разлога нове земље чланице проводиле су препоруке ЕУ прије чланства.

Реформа сектора пољопривреде помогла би БиХ да почне имати користи од уговора о слободној трговини и ојача трговинске односе са земљама партнерима.

Ветеринарство

У сарадњи са Министарством вањске трговине и економских односа и Дирекцијом за европске интеграције БиХ Државни уред за ветеринарство поднио је извјештај о напретку, Уреду за храну и ветеринарство у Бриселу, дајући преглед рада Државног уреда за ветеринарство у периоду од 2003 до 2005 године. Извјештај укључује информације о provedби препорука ЕУ из Студије проводљивости (утврђивање кохерентне политике пољопривреде) као и позив Одјељану за ветеринарску инспекцију Уреда за храну и ветеринарство ЕУ да обаве посјет БиХ.

Према прелиминарним информацијама извјештај је добро примљен и Уред за храну и ветеринарство одлучио је да пошаље тим инспектора чији би задатак био да изврше процјену рада Уреда за ветеринарство и инспекцијски преглед неколико фирми из сектора аквакултуре у намјери да одобре извоз рибе у ЕУ. Посјета инспектора требало би да буде у августу 2005 године и биће прва прилика за обезбјеђивање стручне процјене provedбе услова ЕУ у сектору ветеринарства. За вријеме посјете ветеринарских инспектора Уред за ветеринарство ће процјенити практичну примјерну примарног и секундарног законодавства и поузданост система ветеринарства у БиХ. Ова посјета инспектора биће прва од 2000 године а представљаће и прилику за утврђивање стратешких слабости у систему ветеринарства БиХ.

Агенције за фитосанитарна питања и исправност хране

У новембру 2005 године биће тачно година дана откако је Вијеће министара добило листу кандидата за руководна мјеста у Агенцији за фитосанитарна питања БиХ. Због недостатка политичког водства и одлучности, ни један кандидат није постављен. Пословни субјекти и грађани плаћају цијену за ову неефикасност органа власти БиХ. Као резултат очигледног политичког застоја, тешко је наћи квалификоване кандидате који би конкурисали за ове послове.

Ситуација у Агенцији за исправност хране је слична. У овом случају упражњена радна мјеста нису ни објављена. Вијеће министара покушало је да постави вршиоца дужности директора и успостави оперативна тијела као што то налаже оквирни Закон о исправности хране, али та иницијатива је повучена са дневног реда Вијећа министара из непознатих разлога.

СТАТИСТИКА

Модерно прикупљање статистичких података БиХ

Усвајање Акционог плана БиХ за provedбу приоритетних активности у статистици током 2005 године, представља значајан корак напријед у успостављању поузданог и кординираног система за производњу статистике за цијелу БиХ. До сада, све планиране статистичке активности у складу са Акционим планом постигнуте су. У прошлости, због недостатка сарадње или због некориштења прихваћених међународних методологија, систем за израду статистике није функционисао.

Недавни догађаји помогли су стварању ситуације помоћу које је статистички систем БиХ почео да обезбјеђује квалитетне статистичке производе, како за домаће тако и за стране кориснике.

Активности везане за статистичка истраживања кућног буџета (ХБС), успјешно су завршене. Вриједно је поменути, да ће по први пут, у Босни и Херцеговини постојати поуздани подаци о приходима и расходима домаћинстава у БиХ. Јавна презентација овога пројекта планирана је за 14 јули.

Истовремено, почеле су припремне радње на прегледу ситуације за статистичка истраживања радне снаге. Одабран је међународни координатор за овај пројекат, док су активности везане за припрему методологија истраживања, анкета и калкулације узорака у току. Пилот пројекат, са предвиђеним резултатима истраживања која буду резултирала из овога пројекта, треба да буду окончана у току октобра, а најзначајнија истраживања треба да буду организована у априлу 2006 године. Као резултат ових истраживања статистички систем БиХ ће по први пута бити у позицији да обезбједи поуздане податке о радној снази БиХ.

У току су двије заједничке активности са ОЕЦД-ом и Еуростат-ом. Први пројекат је везан за стварање система за процјену паритета куповне моћи БиХ (ППП), при чему се мјери колика је куповна моћ КМ у односу на неку међународно прихваћену валуту (обично амерички долар).

ППП користе се при међународном поређењу нивоа животног стандарда. Такође, у току је и заједнички пројекат са ОЕЦД-ом и Еуростат-ом у циљу рјесавања питања статистике "непокривене" економије, која у случају БиХ економије износи преко 30% званичног БДП-а, што је веома висок постотак.¹

Један дио значајне статистичке законске регулативе треба бити усвојен у скорој будућности (Закон о класификацији економских дјелатности БиХ – у потпуности усклађен са НАЦЕ (Класификација економских дјелатности у ЕУ) рев1.1., Класификација типова грађевинских објеката

¹ IMF Country Report No. 05/198, Bosnia and Herzegovina Selected Economic Issues, pg. 50, June 2005

БиХ – у потпуност усклађена са ЦЦ (Класификација типова грађевинских објекатау ЕУ), Методологија БиХ за производњу вањскотрговинске статистике, те Методологија БиХ за производњу статистике инвестиција).

Нови Правилник о унутрашњој организацији Агенције за статистику БиХ усвојен је на Вијећу министара. Од 45 радних мјеста која се предлажу, Агенција за статистику планира да у току ове године попуни 25 радних мјеста (у поређењу са преко 100 у сваком ентитетском заводу).

Након усвајања законске регулативе, слиједи успостављање нове организационе структуре и додјела радног простора (Агенција за статистику БиХ заједнички ће користити просторије са Федералним заводом за статистику од јула), а са Споразумом о унапређењу рада јединствене професионалне статистичке структуре у Босни и Херцеговини (биће потписан у наредних неколико седмица) требало би да Агенцији за статистику Босне и Херцеговине буде много лакше да воид и координира статистички систем Босне и Херцеговине, обезбјеђујући међународно упоредиву и поуздану статистику БиХ.

КОМУНАЛНИ СЕКТОР

Транспорт

Закон о жељезницама БиХ, за чију је израду и парламентарну процедуру требало двије године, коначно је усвојен 30 јуна 2005 године. Закон о жељезницама дио је ширег процеса трансформације жељезничког сектора и његовог отварања према страним и домаћим улагањима. Привреда не може расти са жељезничким системом који је у лошем стању. Фирме могу производити производе, али их не могу довести до тржишта уколико нема расположивих мобилних капацитета да их транспортују. Тако овдје не говоримо само о жељезницама већ и о цијелој привреди.

Доношење овога закона отвара пут за пражњење средстава ЕБРД-а од око € 150 милиона за нове пројекте жељезница.

Енергетика

Реформа сектора електричне енергије

Двије тренутно најважније активности односе се на институционални оквир, односно успостављање Преносне компаније и Неовисног оператора система, те увођење регулаторног режима. Ово ће допринијети успостављању рационализованог енергетског система заснованог на здравој регулацији.

Оснивање предузећа за пренос (Пренос) и Независног оператора система (НОС)

Закони о оснивању НОС-а и Преноса усвојени су у јулу 2004. Од тада, међутим, provedба је споро услиједила. У посљедњих неколико мјесеци, учињен је значајан напредак, постављањем оба управна одбора. Генерални директор НОС-а именован је 22 јуна. Пошто су већ раније на одбору усвојени статут и друга докумената потребна за регистрацију, правна регистрација НОС-а очекује се током јула.

Постављање генералног директора Преноса такођер се очекује у јулу. Тежиште је сада на питању дистрибуције имовине, подјели имовине између дистрибуције и преноса те производње и преноса.

Регулаторни оквир

Државни и ентитетски регулатори електричне енергије, успостављени и особљем у потпуности попуњени већ од лета 2004 године, пролазе кроз интензивну обуку да би могли почети испуњавати своју улогу. Напори су уложени у израду неколико докумената који су усвојени или би требало да буду усвојени до краја јула 2005 године:

- Пословник о раду
- Правилник о јавним расправама
- Правилник о издавању дозвола
- Правилник о тарифној методологији

Исто тако и Државна регулаторна комисија (ДЕРЦ) усвојио је Одлуку о начину утврђивања привремених тарифа за пренос електричне енергије и рад независног оператора система.

Значајно је да су сви ови правилници израђени и усвојени у склопу транспарентног процеса, а били су и на јавној расправи. Одржане су јавне расправе општег типа, а свака комисија одржала је и одређени број техничких расправа, на којима су стручњаци могли дати своје мишљење.

ЕКОНОМСКА ТРАНЗИЦИЈА

Приватизација

Једна успјешна прича из РС: 1 јуна приватизована је фирма Јелшинград (ливница из Бањалуке). Влада РС продала је 65 посто државног капитала за 100,000 КМ уз обавезна додатна улагања у износу од 10.3 милиона КМ у току наредне три године и обавезно упошљавање преко 350 радника у току прве године.

Осим тога, Дирејција за приватизацију РС недавно је закључила јавни позив на тендер за приватизацију Бањалучке пиваре, на који су се јавила два понуђача. Након претходних неуспјелих покушаја, сада има позитивних знакова да ће се приватизација овога пута окончати. Узимајући у обзир, међутим, просјечну количину конзимацију пива у БиХ, за ову пивару постоје добре могућности за повећање тржишта, а кроз долазак свјежег новца моћи ће да подигне ниво производње. Интересантно је да је један од ова два понуђача Сарајевска пивара. Други је понуђач из Велике Британије.

Што се тиче политичких аспеката приватизације, потреба за консолидацијом агенција за приватизацију у Федерацији постаје очигледна. Многе кантоналне агенције суочавају се са финансијским проблемима. Активности кантоналних агенција за

приватизацију у Федерацији финансирају се из прихода од продаје предузећа у државном власништву. Пошто су приватизовале многа већа предузећа у својој надлежности, агенције се тренутно боре са финансијским потешкоћама.

Што је још значајније поставља се и питање да ли кантоналне агенције могу испунити кључни аспект свога мандата --- праћење и ревизију приватизацијских уговора и споразума о продаји. Ти споразуми се типично раде на временски период од три године по завршетку трансакције, а многим агенцијама тренутно недостаје довољно ресурса или довољно обученог особља да би обавили овај задатак. Алтернатива би могла бити да се консолидују неке активности неколицине кантоналних агенција, да би се удружили ресурси. Додатна обука можда би исто тако била потребна за правнике из кантоналних агенција и мјеродавних министарстава како би се побољшало њихово схватање закона које треба примјенити и коначно смањено број судских спорова.

Пословно окружење

Регистрација предузећа

Девет мјесеци након усвајања Државног оквирног закона о регистрацији предузећа (29 јули 2004) ентитети су коначно усвојили проведбене законе. Закон о регистрацији предузећа ФБиХ усвојен је на Парламенту ФБиХ 30 марта 2005 године и објављен у „Службеним новинама ФБиХ“, бр. 27/05 од 4 маја 2005 године, док је Закон о регистрацији пословних субјеката у РС-у усвојен на Народној скупштини РС-а 6 априла 2005 године и објављен у „Службеном гласнику РС-а“, бр. 42/05 од 26 априла 2005 године. Закон о регистрацији пословних субјеката Дистрикта Брчко усвојен је на Скупштини Дистрикта Брчко 8 јуна 2005 године и објављен „Службеном гласилу Дистрикта Брчко“, бр. 15/05 од 16. јуна 2005.

Нови закони о регистрацији пословних субјеката обезбјеђују правни основ за увођење новог, за пословање погоднијег

система регистрације фирми у Босни и Херцеговини, и као такви представљају значајан нови потицај за развој пословања и отварања нових радних мјеста.

Шта ће бити добре стране овога новог система?

Прво, процедура регистрације, формулари везани за подношење захтјева о регистрацији и сертификати о регистрацији пословног субјекта биће једнаки у цијелој земљи. Осим тога, примјењиваће се на све пословне субјекте које у БиХ оснују домаћа или страна физичка и правна лица.

Друго, вријеме потребно за регистрацију пословног субјекта биће значајно смањено.

Треће, јединствени систем за регистрацију/регистар пословних субјеката биће успостављен гдје ће се чувати подаци у свим регистрованим пословним субјектима у БиХ. Систем ће бити доступан свим регистрационим судовима у земљи.

Четврто, нови закони ће омогућити темељите провјере, проток информација међу разним органима власти попут царинских и пореских органа, општина, статистичких институција, институција које се баве пензијско инвалидским осигурањем те мјеродавних регулаторних тијела.

Ове добре стране, међутим, у потпуности овисе о досљедној примјени закона о регистрацији предузећа. Проведба се планира 60 дана по ступању ових закона на снагу, а одговорност за овај аспект у потпуности лежи на органима власти БиХ, ентитета и Дистрикта Брчко. Да ли ће и када БиХ осигурати систем регистрације предузећа способан да привуче страна улагања овиси о њима.

Рачуноводство и ревизија

Државни закон о рачуноводству и ревизији усвојен је на Парламентарној скупштини Босне и Херцеговине 29 јуна 2004 године ("Службени гласник БиХ", бр.42/04 од 10

септембра 2004 године). Закон о рачуноводству и ревизији усвојен је на Парламенту ФБиХ 4 маја 2005 године ("Службене новине ФБиХ", бр. 32/05 од 8 јуна 2005 године). Закон о рачуноводству и ревизији РС-а усвојен је на сједници Народној скупштини РС-а 30 јуна 2005 године и тренутно је у процесу објављивања. Усвајањем нових закона, БиХ је направила велики корак унапријед у реформи сектора рачуноводства и ревизије. Ови нови закони уводе одређени број новина које је за циљ имају да приближе БиХ међународној пракси, те да допринесу њеним напорима у правцу аццоус цоммунаутаире.

Конкретно, законима се утврђују обавезни стандарди у рачуноводству и ревизији те професионални етички кодекс за цијелу БиХ.

Дефинишу се и једнообразни услови за стицање квалификација, те за провођење обуке, тестирања, сертификације и лиценцирања професионалних рачуновођа и ревизора.

Што је једнако значајно, утврђује се међусобно признавање квалификација, обезбјеђују несметано вршење ревизије у цијелој БиХ, и прописује оснивање Државне комисије за рачуноводство и ревизију, која прати примјену стандарда у у рачуноводству и ревизији у БиХ.

Од ових се новина очекује да створе систем који осигурава независност, интегритет и само-регулацију професије рачуновођа и ревизора, стално усавршавање стандарда и значајну мјеру заштите потрошача. Као такав, систем ће побољшати праксу рачуноводства и ревизије, те ревитализацију професије рачуновођа и ревизора у БиХ. А то је управо оно што је и потребно.

НАЈНОВИЈЕ ЕКОНОМСКЕ ИНФОРМАЦИЈЕ ЗА БиХ

Економски показатељи у БиХ за период јануар- јули 2005

Извори: ЦББХ, ФБиХ и РС заводи за статистику, Економско одјељење ОХР-а

Индикатор	БиХ (ЦББХ процјена)
ГДП номинални 2003 (Миллион КМ) ГДП номинални 2004 (Миллион КМ) Номинални пораст 2003-2004	12,170 12,980 + 6.24%
Индекс у индустријској производњи 05/04 у поређењу са $\bar{\varnothing}$ 2003 05/04 у поређењу са 05/03	Н/А Н/А
Индекс потрошачких цијена 05/04 у поређењу са $\bar{\varnothing}$ 2003 05/04 у поређењу са 12/03 05/04 у поређењу са 05/03	0.5% (уеар енд 2004)
Просјечна нето плата (у КМ)	515
Број регистрованих незапослених	ФБиХ 331.639 РС Н/А
Број пензионера Просјечна пензија (у КМ)	474,480 205
Увоз 01/05 - 04/05 (Миллион КМ) Извоз 01/04 - 08/04 (Миллион КМ) Дефицит	3,128,805 1,181,037 (1,947,768)

